

## **Переднє слово автора**

«Нова парадигма влади» — являє собою апогей 25-річної спроби збагнути приголомшливі зрушення, що підштовхують нас до XXI століття. Це третій і останій том трилогії, що її розпочав «Футуршок», продовжила «Третя хвиля» й що тепер завершена.

Кожну з трьох книжок можна читати нарізно, як незалежний твір. Але разом вони укшталтовують інтелектуально погоджене ціле. Їхня чільна тема — зміни, що відбуваються з людьми, коли все їхнє суспільство зненацька обертається на щось нове й неочікуване. «Нова парадигма влади» повторює раніший аналіз і зосереджується на зародженні нової системи влади, що витискає застарілу систему індустріального минулого.

Описуючи сьогоденне прискорювання змін, засоби масової інформації завалюють нас купою розрізаних повідомлень. Фахівці просто-таки ховають нас під горами вузько спеціалізованих монографій. Популярні віщунні пропонують нам цілі переліки несумісних тенденцій, не маючи притім жодної моделі, що показала б їхній взаємозв'язок або сили, котрі, ймовірно, їх змінюють. Відтак, і зміни самі по собі видаються безладними, ба навіть божевільними.

На протигагу такій думці, трилогія розпочинається з передумови, згідно з котрою сьогочасні високошвидкісні зміни не є аж такими хаотичними й випадковими, як то ми звикли вважати. Вона стверджує, що за всіма подіями стоять не лишень певні взірці, а й сили, які можна визначити, — сили, що формують

взірці. Зрозумівши ці сили та взірці, ми зможемо впо-  
ратися з ними всіма як стратеги, а не безсистемно,  
з кожним окремо.

Одначе, щоб зрозуміти великі зміни сьогоден-  
ня й щоб мислити стратегічно, нам потрібні не лише  
біти інформації, миготіння екранів та реєстри. Нам  
треба побачити, в який спосіб різноманітні зміни сто-  
суються одна одної. Відтак «Нова парадигма влади»,  
подібно до двох своїх попередниць, пропонує ясну і  
ґрунтовну синтезу, всеохопний образ нової цивілізації,  
котра нині поширюється на планеті.

Тому вона націлена на взувтрашні точки зай-  
мання — на конфлікти, що їх спостерігаємо, поки нова  
цивілізація стає на прою із закоріненими силами мину-  
лого. «Нова парадигма влади» доводить, що корпора-  
тивне поглинання й реорганізація, мабуть, є тільки  
першими залпами в значно масштабніших і цілком но-  
вих бізнесових битвах, які тільки-но мають розпочати-  
ся. Опріч того, вона стверджує: нещодавні події у  
Східній Європі та СРСР є лишень дрібними перестріл-  
ками, порівняно з тією глобальною боротьбою за владу,  
яка ще попереду. Протистояння між США, Європою та  
Японією також іще не досягло найвищої напруги.

Словом, «Нова парадигма влади» — то є книга  
про зростання борні за владу, а вона досі загрожує нам,  
позаяк індустріальна цивілізація втрачає своє пануван-  
ня у світі, а нові сили народжуються, аби вивицитися  
над усією землею.

Для мене особисто «Нова парадигма влади» яв-  
ляє собою стрімку вершину, на яку я видерся після  
захопливої подорожі. Утім, перш ніж говорити далі,  
зроблю одну заввагу. У своїх мандрах я не був самот-  
нім. Усю трилогію, від початку й до кінця, я писав ра-  
зом з іншим неназваним автором. Це була спільна  
праця двох розумів, хоча саме я записував її наслідки  
й за нас обох одержував схвальні відгуки та критику.

Моїм співавтором, як багато з вас уже знають,  
є моя найкраща подруга, дружина й партнер, мое кохан-  
ня впродовж сорока років — Гайді Тоффлер. Хоч якими  
видаються ганджі цієї трилогії, вони були б серйозні-  
шими без її скептичного розуміння, її інтелектуальної  
проникливості, гострого редакторського чуття й роз-  
важливих загальних присудів щодо думок, а також

щодо людей. Вона допомагала не тільки пильно редагувати текст, а й укшталтовувати засадничі моделі, на котрих ґрунтовано всі три твори.

Інтенсивність її праці змінювалася час від часу — залежно від інших справ, але книжки потребували подорожей, досліджень, співбесід із сотнями людей по всьому світові, дбайливої організації та впорядкування, а потім — нескінченної модернізації й перевірки, — і Гайді брала участь у всіх тих етапах.

Утім, з причин — почасти особистих, почасти соціальних, почасти економічних, що варіювалися протягом цих двох десятиліть, — ми вирішили залишити тільки одного з авторів.

Навіть тепер Гайді відмовляється поставити своє ім'я на обкладинці внаслідок цілісності своєї натури, внаслідок скромності й любові до мене: ці причини здаються достатніми їй, але не мені. Щоб усунути цей недолік, в авторському передньому слові можу лише зізнатися: я відчуваю, що ця трилогія належить їй такою самою мірою, як і мені.

Усі три книги охоплюють один часовий проміжок — його початок припадає, скажімо, на 50-ті рр. XX ст., а кінець — приблизно на 2025 рік, — тобто сімдесят п'ять років. Цей період можна назвати карколомним пунктом історії, часом, коли цивілізація заводських димарів, дарма що панувала на землі впродовж віків, зрештою поступилася місцем іншій, доволі відмінній, що йде услід періодові суперечок за владу — суперечок, які потрясають світ.

Але будучи сфокусовані на одному часовому проміжку, кожна з цих книжок послуговується різним збільшувальним склом, завдяки якому прозирає поверхню дійсності, а тому читачам буде корисно дізнатися про різницю між ними.

Так, «Футуршок» споглядає власне процес змін — яким робом зміни діють на людей та організацію. «Третя хвиля» зосереджується на напрямках змін — куди ведуть сьогоднішні переміни. «Нова парадигма влади» має справу з контролюванням: хто і в який спосіб формуватиме зміни, що ось-ось мають статися.

«Футуршок» — а ми його визначили як дезорієнтацію і стрес, спричинений намаганнями впоратися з надто багатьма змінами за дуже короткий час, — до-

водить, що прискорення історії має власні наслідки, незалежні від існуючого напрямку зміни. Звичайні-сіньке пришвидшення подій та реакції на них по-своєму впливають на людність, хоч як погано чи добре ми усвідомлюємо переміни.

Книга стверджує також, що люди, організації, та навіть держави досить скоро будуть перевантажені чималою кількістю зрушень, а це призведе до дезорієнтації та зламу їхньої здібності приймати розважливі й доречні рішення. Словом, вони можуть потерпіти від шоку майбутнього.

Усупереч тодішній думці «Футуршок» постулював швидкий розвал нуклеарної родини. Ця книжка також напророкувала революцію у генетиці, підйом відсталих суспільств, а також переворот в освіті, який нарешті розпочинається.

Спершу оприлюднена 1970 року в США, а згодом — у всьому світі, розвідка про потрясіння майбутнього торкнулася до оголеного нерва, несподівано стала світовим бестселером, викликала лавину коментарів. За даними Інституту наукової інформації<sup>1</sup>, на неї найчастіше покликалися в соціологічній літературі, словосполука “шок майбутнього” або “футуршок” увійшла до розмовної мови й до багатьох словників й нині постійно з’являється в заголовках.

«Третя хвиля», що вийшла з друку в 1980 році, переймалася іншим. Описуючи найнедавніші революційні зрушення у технологіях та суспільстві, вона подала їх в історичній перспективі та зробила нарис зумовленого ними майбуття.

Назвавши революцію у сільському господарстві, що відбулася 10 тисяч років тому, Першою хвилею трансформацій у людській історії, а революцію у промисловості — Другою хвилею, вона запропонувала опис найвагоміших технологічних й соціальних зрушень, що почалися в середині 50-х рр. XX ст., як великої Третьої хвилі — зародження нової постіндустріальної цивілізації.

Між іншим, у цій праці вказано на появу в майбутньому нових гатунків промисловості, базованих на комп’ютерах, електроніці, інформації, біотехнологіях тощо. Їх названо “новими командними висотами” економіки. Книга передрікає такі речі, як гнучке ви-

робництво, сегментація ринків, поширення неповного робочого дня й демасифікація ЗМІ. Вона описала нове злутювання виробника і споживача й упровадила термін “*виробник-споживач*”. Вона оповідає про повернення деяких різновидів праці, що їх доцільніше виконувати вдома, а також про інші зрушення в політиці та національно-державній системі.

«Третю хвилю» заборонили в кількох країнах, натомість як в інших її залюбки читали. Деякий час вона була такою собі “біблією” для реформаторів-інтелектуалів у Китаї. Спочатку її звинуватили в розповсюдженні західного “духовного бруду”, але потім дозволили й друкували великими накладками. Відтак, «Третя хвиля» стала книжкою, що найліпше продавалася у країні з найбільшим у світі населенням, поступаючись хіба що промовам Ден Сяопіна. Тодішній Прем’єр-міністр країни Чжао Цзіянь скликав конференції, присвячені «Третій хвилі», й переконував політиків її студіювати<sup>2</sup>.

Після оприлюднення скороченого варіанту книги в Польщі студенти і прихильники «Солідарності» були настільки обурені діями цензури, що надрукували “підпільні” видання, а також розповсюджували памфлети з перекладами відсутніх розділів. Подібно до «Футуршоку», «Третя хвиля» надихнула багатьох читачів на створення, приміром, нових виробів, компаній, симфоній, ба навіть скульптур.

Нині, за 20 років після появи «Футуршоку» й за 10 — після «Третьої хвилі», нарешті готова «Нова парадигма влади». Почавши свій шлях там, де зупинилися її попередники, вона зосереджується на докорінно зміненій ролі знання у стосунку до влади. Вона презентує нову теорію соціальної влади й досліджує прийдешні зрушення в бізнесі, економіці, політиці та світових справах.

Здається, слід обов’язково додати, що майбуття не є “пізнаваним” у сенсі достотного передбачення. Життя сповнене надзвичайних несподіванок. Навіть на позір “тривкі” мірила й факти часто-густо ґрунтовані на “несталих” припущеннях, якщо йдеться про людські справи. Ба більше: власне тема цих книжок — прискорення змін — змушує подробиці застарівати й виходити з ужитку. Статистика змінюється. Новітні технології заміщують старіші. Політичні лідери підіймаються вго-

ру й падають додолу. А втім, оскільки ми пливемо вперед — до незвіданої землі взавтрашньої днини, нам усе-таки краще мати хоч би загальну й неповну її мапу, що потребує перевірки й виправлень, аніж не мати жодної.

Хоча кожен твір трилогії збудований за шаблоном, відмінним від інших, але сумісним з ними, всі три книжки спираються на документи, дослідження і звістки з багатьох цілком відмінних галузей та різноманітних країн. Так, приміром, готуючи цей твір, ми намагалися дослідити владу на верхівці й у глибині суспільства.

Нам вийшла сприятлива нагода протягом кількох годин спілкуватися з Михайлом Горбачовим, Рональдом Рейганом, Джорджем Бушем, декількома японськими прем'єр-міністрами та іншими можновладцями, що їх більшість ладна вважати "сильними світу цього"

З іншого боку, хтось із нас або ж ми вдвох відвідували поселенців одного з південноамериканських "міст бідноти" та засуджених на довічне ув'язнення жінок. Обидві ці групи належать до найбезпорадніших прошарків населення.

Окрім того, ми обговорювали питання влади з банкірами, діячами профспілок, керівниками бізнесу, експертами з комп'ютерів, генералами, науковцями лавреатами Нобелівської премії, з нафтовими магнатами, журналістами та зверхниками багатьох найбільших світових компаній. Ми зустрічалися зі службовцями, що виносять рішення в Білому домі, в Єлисейському палаці в Парижі, в кабінеті Прем'єр-міністра в Токіо та навіть в бюро Центрального Комітету Комуністичної Партії в Москві. У нас відбулася бесіда з Анатолієм Лук'яновим (тоді ще членом Центрального Комітету, а згодом — другою, після Горбачова, особою в уряді СРСР), але її перервав раптовий дзвінок з Політбюро.

Одного разу я опинився в залитій сонячним світлом і заставлений книжками кімнаті десь у невеличкому каліфорнійському містечку. Якби мене завели в ту кімнату із зав'язаними очима, я ніколи б не подумав, що інтелігентна на вигляд молода жінка в тенісці й джинсах — жінка, котра дивилася на мене з того боку дубового бібліотечного столу, була вбивцею і що її звинувачено у жахливому злочині на сексуальному ґрунті. Й ніколи не здогадався б, що ми знаходимося у в'яз-

ниці — в місці, де оголено всю сутність влади. Завдяки цій жінці я збагнув: навіть ув'язнені аж ніяк не безвладні. Декотрі з них знають, як користуватися з інформації для досягнення могутності й уміють це робити незгірш великого маніпулятора — кардинала Ришельє при дворі Людовика XIII. Таке порівняння цілком відповідає темі нашої книги. (Цей досвід спонукав нас із дружиною двічі провести семінар для групи, що здебільшого складалася з убивць. Від них ми навчилися багатьом речам).

Такі випадки, що доповнювали виснажливе прочитання й аналіз літературних джерел з усіх усюд, перетворили роботу над «Новою парадигмою влади» на незабутній час у моєму житті й у житті Гайді.

Ми сподіваємося, що «Нова парадигма влади» виявиться для читачів такою самою позитивною, втішною й повчальною, якою для них стали «Третя хвиля» та «Футуршок». Широка синтеза, що розпочалася чверть століття тому, нині добігла свого кінця.

*Елвін Тоффлер*